

Саган Франсуаза

Біографія

САГАН, Франсуаза (Sagan, Françoise; автонім: Куарез, Франсуаза — 21.06.1935, Кажарк, деп. Ло — 24.09. 2004, Онфлер) — французька письменниця. Народилася в сім'ї багатого провінційного промисловця. Освіту здобувала у найкращих релігійних навчальних закладах Франції. Навчалася у Сорбонні, але покинула університетські студії заради письменницької праці. Перший роман "Добрідень, смутку" (1954) зробив Саган скандально відомою, а до того ж якщо взяти до уваги, що його автором була 19-літня дівчина. Успіх Саган багатьом здавався незбагненим. Сюжет роману був украй простим. Саган, ця "чарівна маленька бестія" (Ф. Моріак), устами своєї героїні Сесіль розповіла про відпочинок на березі моря під час вакацій у товаристві батька, його коханки і подруги покійної матері. Саган, не соромлячись, розповідає про тілесні втіхи, про свої амурні стосунки із сусідом, які не конче повинні мати якесь продовження. Несподівано цю ідилію порушила подруга матері Анна, характер якої вирізнявся глибиною і цілісністю. Побояючись, що батько одружиться з Анною, Сесіль, зрештою, стає причиною її загибелі. Зрозуміло, що після повернення у Париж і дівчина, і батько житимуть колишнім безтурботним життям. Попри банальність сюжету, історія, яку розповіла Саган, має відчутний підтекст смутку, що виявилось і в назві книги. Світ плотських насолод у романі Саган набув прихованої глибини.

Роман "Добрідень, смутку" став бестселером і згодом було видано понад мільйон примірників різними мовами і в різних країнах. Він одразу ж виріс до своєрідного символу, знамення часу, а образ головної героїні, здавалось, уособлював провісницю епохи легких звичаїв, він немовби ввібрав конкретні долі сучасників письменниці — відтак виник термін "покоління Франсуази Саган". В одній із статей Ж. Урден писав, що її роман "відобразив настрої та позицію молодого покоління, що починало жити після величезного потрясіння, якого зазнав світ у роки війни, коли загинули дотеперішні уявлення про Добро та Зло, дотеперішні моральні цінності, колишні заборони і табу".

Цікаво, що рання і гучна слава майже не запаморочила Саган голови. Вона прийшла до батька і спокійно запитала, що їй робити з 1,5 мільйонами франків, отриманих за "Добрідень, смутку". Він порадив: "Негайно витрати їх, бо гроші для тебе — велика біда". Вона так і вчинила. Подорожі, яхти, невдалий шлюб зі значним видавцем Гі Шеллером (вони незабаром розлучилися, він був на двадцять років старшим від Франсуази), народження сина (1962), ще кілька спроб влаштувати сімейне життя, потяг до азартних ігор. У 22 р. Саган дивом уціліла після великої автомобільної аварії.

Поряд із життям богемної зірки, Саган продовжувала багато і наполегливо працювати. З плином часу художній світ Саган майже не змінився. Просторово-часові параметри її романів, п'єс і ліричних щоденників так само обмежені, як і в романі "Добрідень, смутку". У книгах Саган майже немає соціальних орієнтирів, зате

відчувається власний досвід. Дія інших її романів неодмінно відбувається у салонах та вітальнях, на пляжах і в дорогих апартаментах: "Дивна посмішка" ("Un certain sourire", 1956), "Чи любите ви Брамса?" ("Aimez-vous Brahms?", 1959), "Дивовижні хмари" ("Les merveilleux nuages", 1961), "Сигнал капітуляції" ("La Chamade", 1965). У цьому замкнутому світі без історій живуть люди, які зовні вельми задоволені своїм життям. Але водночас у них відчувається певна пригніченість, вони дуже вразливі, хоча й намагаються приховувати це. Саме тому героїв Саґан нерідко порівнюють з персонажами Ф. С. Фіцджеральда, хоча герої Саґан живуть в іншому, оранжереєвому світі: зовнішнє життя їх мало турбує. Очевидним у цих книгах є також досвід М. Пруста, а також вплив екзистенціалізму, хоча, на відміну від героїв Ж.П. Сартра й А. Камю, персонажі Саґан ніколи не перебувають перед екзистенційним вибором. Видається на те, що вони навіть не замислюються про це.

Серед найвдалиших ранніх романів письменниці варто виокремити книгу "Чи любите ви Брамса?". Це ще одна розповідь про "лихоманку серця" (Пруст), коли героїня повинна розв'язати добре відому у літературі проблему: зробити вибір між молодим, палким, але недосвідченим коханцем і спокійним, урівноваженим чоловіком середнього віку. Героїня на ймення Поль намагається облаштувати своє життя з молодим чоловіком Сімоном, який уособлює фізичну, плотську стихію. Але несподівано для нього Поль повертається до нудного і втомленого життям Роже. Твір С нагадує відомий роман А. Жіда "Пасторальна симфонія", у якому автор розмірковує про неможливість втілення в одній людині найвищих духовних і фізичних якостей. Героїня наче гойдається на "психологічній гойдалці", і ці "розгойдування" видаються вельми переконливими. У книзі багато щемного ліризму, цим пояснюється її гучний літературний та кінематографічний успіх.

Наприкінці 60-х рр. Саґан створила роман "Краплина сонця в холодній воді" ("Un peu de soleil dans l'eau froide", 1969). Авторка розвиває теми, характерні для її ранньої творчості, хоча й на іншому рівні. Героїня книги Наталі Сільверен здатна кохати і зробити іншу людину щасливою, проте життя зводить її з пересічним чоловіком, журналістом Лантьє. Він не може збагнути поривання жінки, котра пожертвувала всім заради кохання, відтак історія їхніх зустрічей закінчується загибеллю героїні.

Повторюваність жіночих персонажів Саґан, створених на високому художньому рівні, свідчить про те, що письменниця знайшла свій літературний тип. Саґан є також майстром драматичного жанру. Досі залишаються популярними такі її п'єси, як "Бузова сукня Валентини" ("La robe mauve de Valentine", 1963), "Піаніно поміж трав" ("Le piano dans l'herbe"), "Непритомний кінь" ("Le cheval évanoui", 1966). До 70-х рр. письменниця намагалася майже не згадувати про себе, але потім ситуація змінилася: вона видала ліричний роман "Синці на душі" ("Les Blues à Gatte", 1972). У цьому творі Саґан безпосередньо звертається до читача, розповідає про свої успіхи та невдачі, про звичаї "богеми" та літературні уподобання. Згодом побачили світ написані у схожій манері "Мемуари" ("Memoires") та книга "З найліпшими побажаннями" ("Avec mon meilleur souvenir", 1984). І виявилось, що Саґан зовсім не подібна на своїх героїв. Вона

ставиться до життя з непідробним інтересом, багато розмірковує про суспільний прогрес та перешкоди, які трапляються на його шляху. Саґан попереджує про небезпеку, якою загрожує нестримне і необмежене споживацтво, коли культура стає об'єктом купівлі та продажу. Письменниця не приховує своїх політичних симпатій: вона відкрито допомагала президенту Міттерану у його передвиборній кампанії.

І все ж Саґан вдається залишатися "незаангажованим" автором. Вона демонстративно відмовляється від літературних премій, почесних титулів і членства в Академії. У французькій прозі останніх десятиліть (К. Рошфор, М.-Л. Омон, Д. Сальнав та ін.) можна зауважити присутність "саґанівської" жінки, проте сьогодні важко з упевненістю говорити про те, наскільки продуктивною виявиться ця традиція. З-поміж інших варто відзначити наступні твори письменниці: "Втрачений профіль" ("Un profil perdu", 1974), "Розстелене ліжко" ("Le lit defait", 1977), "Сплячий пес" ("Le chien couchant", 1980), "Нерухома гроза" ("L'Orage immobile", 1983), "Набридло терпіти" ("Hz guerre lasse", 1985), "Водяниста кров" ("Un sang d'aquarelle", 1987) і "Ретязь" ("La laisse", 1989). Значний резонанс у Європі спричинив її роман-біографія про Сару Бернар ("Sarah Bernhardt, ou le Rire incassable", 1987), написаний у формі листів до артистки.

До 1991 р. вона видала 22 романи, 2 збірки новел, 7 п'єс, 3 книги нарисів і, мабуть, лише в нарисах вона особисто виходила на сцену і відверто викладала свої погляди та думки про сучасний світ, звичаї та літературу. З'ясувалося, наприклад, що їй осоружні сірість і духовне убожество "суспільства споживання", що вона змальовує богемне чи елітарне середовище саме через неприйняття глобального міщанства. Саґан була відома і як суспільний діяч, публіцист, яка порушувала проблеми моральної та духовної кризи серед молоді, захищала демократію та права людини. Її паризька квартира стала найвідомішим літературним салоном у Франції, який відвідували не лише письменники, а й дипломати і прем'єр-міністри. Письменниця завжди повторювала, що в житті любить швидкість та азарт. Утім, ці захоплення призвели до надмірного вживання алкоголю, а згодом і заохотили до наркотиків. У 1995 р. Саґан була умовно засуджена до річного ув'язнення і значного штрафу за вживання та зберігання кокаїну. Їй би загрожувало значно серйозніше покарання, якби у справу не втрутився тодішній президент Франції Ф. Міттеран, котрий високо поцінував літературний талент Саґан. У лютому 2002 р. вона знову була умовно засуджена, цього разу — за ухиляння від сплати податків.

В останні роки Саґан замешкувала в Онфлері, що на півночі країни, разом із сином і близьким другом. Померла письменниця у місцевій лікарні 24 вересня 2004 р. від серцево-легеневої недостатності. Українською мовою окремі твори Саґан перекладали В. Коптілов, Я. Кравець, В. Омельченко.